

Naši kraji in ljudje

V Slovenskih goricah ob Lucijinem dnevu Starinska vera o spoznavanju čarovnic

Renčanje parklja med hrami se je poleglo. Cingljanje verig, v katere so bili vklejeni poredni otroci, je ponehalo. Zvončki angelov so utihnili, siva glava svetnika Miklavža se je potegnila za oblake in deca po kočah je že nehala občudovati prejeta darila, če je še razen šibe dobila kaj vrednega, zakaj Miklavž je muhasti gospod, časih je od sile pravičen, časih se pa v svoji stari pameti tudi zmoti in ne obdaruje pridnega otroka kakšnega kočarja ali viničarja, kakor bi bilo treba, v hiši bogatega nepridiprava pa pusti polovico dobrot, ki jih ima za obdarovanje.

Adventne megle so legle na Slovenske gorice; brezdelni dnevi, v katerih je treba opraviti le pri živini, narezati slamo za mešanico, ki se poklada govedi, skidati gnoj, popraviti pri grabljah zob, rasoham klin, ali stesati za voz novo ročico, se vlečejo leno čez vasi.

Hlapci posedajo zaspano po jaslih, zakaj brezdelje napolni človeka z lenobo, ki jo še stopnjuje šumenje dežja ter enolično padajoči curki deževnice, ki drsi s kapov in pljuska v luže na tleh. Ko pa pride mrak, zaspanost popusti in kljub dežju, kljub blatu in brozgi, ki je v teh časih prevladala Slovenske gorice, se preliha ponoči nad vasi petje, od raznih strani se čuje vriskanje in na podstevjih stoji tu pa tam fant, z rokami se oprije mlaje železnih križev v oknu ter kliče svoje dekletke.

Spočite gospodinjice se premetavajo po posteljah. Zdaj so pač dolge noči in človek se nalaže čez potrebo. Tiho vstajajo v ranem jutru, ko zamaje glas zvona jutrnjo meglo in gredo k zornicam. »Naj bo prihodnje leto boljše, kakor so bila zadnja, da nam ne bo treba stradati kruha,« molijo v cerkvi. Obraz podobe, v katero so uprte njih oči, pa je trd.

God svete Lucije prinese v morečo jesensko enoličnost vsaj nekoliko spremembe. Otroci se na predvečer godu stiskajo v bajte ter vlečejo na ušesa s ceste prihajajoče glasove in če čujejo divji žvižg Lucij, ki se pade po vasi, vztrpetajo, ako njih vesi ni popolnoma čista. Tu in tam vstopijo Lucije v hram. V žensko obleko oblečene postavne, namazane po obrazih s sajami, zaživljajo med vrati, silijo k postelji, izpod katere prihajajo proseči glasovi porednega otroka, z metlo v roki hočejo nad njega, da bi mu izpraskale oči. Ko pa nepridiprav objubi, da bo nehal z vragolijami in se bo otresel nemarnosti, dobe Lucije prijaznejše obraze, napijejo se ter odidejo dalje po vasi, izpod postelje pa prilzejo prestrašen otrok, ves blede in objokan.

Fantje hodijo na dan godu čarodejne svetnice Lucije po vasi tihi in vaze zaprti, zakaj to je dan, v katerem se odločajo velike stvari. Kdor hoče spoznati čarovnice svoje fane, mora ta dan začeti z delom, ki ga je treba opraviti, če hoče biti deležen razodetje.

Nekateri bi delo že opravili, ali boje se posledic, saj ni skrivnost, da so čarovnice prenekaterekrat raztrgale drže, ki jih je na ta način spoznal. Zopet drugi pa nimajo primerne prostora, kamor bi se skrili med delom, in tako se zgodi, da si ta dan ostri oblič in pili žago le en sam fant v fari.

Delo, katero je treba opraviti, ni ravno težavno, ali razdeljeno mora biti pametno in opravljeno tako, da je zadostno zahtevam. Človek, ki hoče spoznati čarovnice, mora začeti delati na dan svete Lucije stolec, pručico. Zgrajena mora biti iz dvanajstih kosčkov trdega lesa, mogoškega spola. Delo je treba izvrševati molče. Se tako važna stvar ne sme izsiliti delavcu besede iz ust, zakaj kakor hitro bi se spregovorilo, je vse delo zastoj. Sleherni dan pred delom je treba odmoliti čarodejno molitev. Po delu, ki mora biti opravljeno tisto uro pred sončnim zahodom, pa je treba sleherni delec stolca skriti, da ga ne vidijo nepoklicane oči in se ga ne dotakne tuj prst.

Tako je treba ravnati dvanajst dni, do svetega posta. Na božični večer pred sončnim zahodom je treba stolec dovršiti ter ga prav tako skriti pred nepoklicanimi očmi. Ko pa glas zvona zadoni nad praznično se smejočimi hrami ter vabi k polnočnici, je treba stolec vzeti iz skrivališča ter ga nesti k polnočnici. Z njim se je treba postaviti na temni kraj pod korom.

Ko pride mašnik, ki bere polnočnico,

do povzdigovanja, mora človek, ki je gradil stolec, poklekati nanj. Med povzdigovanjem se namreč glave čarovnic obrnejo stran od oltarja, ker ne morejo gledati telesa Kristusa Gospoda. Toda tu leži pred opazovalcem le en sam hip. Naglo mora pregledati čarovnice, pograbiti stolec, odbežati z njim iz cerkve ter se potegniti pod kap kakšne s slamo krite hiše in ostati pod njim, dokler ne mine polnočnica. Čarovnice, ki so med povzdigovanjem obrnjene z glavami nazaj, namreč opazuje človeka na stolcu, ker je nekoliko višji od ostalih vernikov in se zapode za njim. Gorje mu, če ni dovolj uren in se mu ne posreči pobegniti pod kap bajte, raztrga jo ga, da ne ostane od njega ena sama koščica. Če fant srečno uide, izve fara še isti večer, katera izmed žensk je čarovnica.

Tako delajo v Slovenskih goricah, am-

pak človek ne more nikoli dognati, v kateri fari. Pri Sveti Trojici pravijo, da je napravil tak stolec fant pri Svetem Andražu, tam pa trde, da je bilo to prav za prav pri Svetem Lovrencu, in če človek povpraša o stvari tam, mu povedo, da se je to zgodilo prav gotovo pri Svetem Tomažu. Bilo pa je, v to verujejo, in če človek prislunke pomenku mladim ali starih, bo pred božičem čul govoriti veliko o tem, in govoriti skrivnostno in strahoma, kakor bi šlo za velevažne stvari.

Bog ve, kdaj bo kulturni napredek vrgel žarek svoje luči tudi v te, misticizmu vdane duše, ki se jih drži še srednji vek s svojimi čarovnijami in zgodbami o škrtih? Kako dobri ljudje so tu, dovzetni za učenje in vneta za napredek, le roko jim je treba ponuditi, jih potegniti iz duhovne teme in ti marljivi Prieki, ti krasni kraji bodo v ponos domovini. Ali podoba je, kakor bi nikdo ne imel smisla za kulturni napredek našega človeka, in bi bila duhovna mračnost zaželen.

Ignac Koprivec.

Kakor smo poročali, se je Nj. Vis. knez namestnik Pavle v soboto zjutraj vrnil preko Jesenice v domovino in takoj nadaljeval pot v Beograd, kjer so ga sprejeli številni odličniki. Slika nam kaže Nj. Vel. kneza namestnika Pavla, ko je po izstopu iz vlaka segel v roko poslaniku Velike Britanije g. Ronaldu Campbellu

Dekleta, ki skrbje za snago Ljubljancanov V nedeljo so v Bizoviku počastili patrona Miklavža

Ljubljana, 12. decembra. Dobro uro hoda od šempetrske cerkve proti Kodeljevemu, nato še skozi šepanov vas in proti Sostremu leži pod Golovcem vas Bizovik. Skozi njo priteče izpod grčev bližnjega Golovca potok, ki se izteka v Ljubljano. Ta je zlata žila, ki preživlja prebivalce vse leto. Iz njega njega zajemajo pridne roke zaslužek in nihče ne pomeni, da je bilo tam kdaj drugače. Potok nima v sebi zlatih zrn, pa tudi ne školkj z diamantnimi biseri, temveč tri bi in čisti vso Ljubljano. Tu bivajo pridne perice, ki ob potoku čofotajo, da se razlega čof, čof, čof daleč naokrog. Po griču in ravnini pa so razpeti navzkriž drogov in vrvi, da se na njih v vetru vije in pregiba brez števila kosov belega perila. V pone-delek pa se pomika proti Ljubljani dolga rajda voz, polni so velikih čul, v katerih je že očejeno in posušeno perilo. Pri znani Klemenčičevi gostilni v Kopitarjevi ulici in pri Mencingerju v Komenškega ulici se ustavi vlak peric in urne ženske pobesajo vsaka svoje reči in se pogube po hišah. Čez nekaj časa se vrnejo z novim delom, nakupijo potrebno za dom, nekoliko se okrepčajo, potem pa se zopet vrnejo proti domu.

Nekoč so se ustajale perice na sedanjem Krekovem trgu, kjer so bile za sedanjim Mestnim domom zidane barake, v katerih so shranjevale perilo, nekatere pa so zapeljale vozove pred stolnico. Ko so pa leta 1899 sezidali Mestni dom, so morale perice na Ledino, kjer je zdaj I. državna deška osnovna šola.

Seveda ni treba misliti, da stoji Bizovičani ob strani, kadar se njihove boljše polovice »martrajo« za vsakdanji kruh.

Tudi možje radi pomagajo ženicam pri utrudljivem poslu, ali pa hodijo v Ljubljano zidat in tesat. Pozimi koljejo nekateri pri sosedih, da pridejo tako tudi na njihove mize kolone, razen tega ostane še kakšen kovač za različne potrebe.

Tako žive prebivalci v Bizoviku pod varstvom sv. Nikolaja, ki je zavetnik njihove podružnice in čigar spomin praznujejo redno prvo nedeljo po njegovem godu.

Na prijaznem holmu stoji preprosta cerkev, ki jo obdaja zdaj že zapuščeno pokopališče, ker so si omislili vaščani novo, ležeče na ravnini sredi rodovitnega polja. Kdaj je bila cerkev zgrajena, ni mogoče ugotoviti, pač pa je znano, da je že leta 1526 dala za vojne namene bakrenih kelih s pateno in dva funta vinjarjev. Tega leta je namreč prihvalil sultan Soliman s 300 tisoč možmi in 300 topovi na Ogrsko. Dne 29. avgusta istega leta se mu je postavil Kraj Ludovik v bran z nekaj nad 20.000 možmi. Zmagali so Turki. Ker tedenski vinar, telesi davek in dvajseti vinar niso zadovoljili za vojne izdatke, je vladar segla v krajni silo po zlatih, srebrnih in bakrenih posodah, ki so jih morale žrtvovati cerkve. Letnica 1749 nad vhodom spominja po ustnem izročilu na prezidavo cerkve, medtem ko trdi šempetrski župnijska kronika, da so za časa župnika Ivana Bedenčiča leta 1825. sezidali njen sedanji zvonik. Velik dobrotnik šempetrske župnije, njen nekdanji župnik Matevž Svetličič, pozneje kanonik v Novem mestu, je zapisal v župnijsko kroniko, da so nekoč na Miklavžev nedeljo kaj radi zahajali v Bizovik meščani, posebno Krakovčani in Trnovčani, priporočati se sv. Nikolaju, svo-

jemu zavetniku, ker so prvi bili ribiči, drugi pa čolnarji. Na to nedeljo sta bili v cerkvi po dve sv. maši, in sicer o polni osmih in ob osmih. Prvo je opravil duhovnik od Device Marije v Polju, drugo pa šempetrski kaplan.

Nebeškega čuvajta bizoviške soseske so sploh že od nekdaj posebno častili brodniki in mornarji.

Preden je stekla železnica z Dunaja proti Trstu in Beogradu, so prevažali ljudje različno blago po večini na vozovih do Vrhnike, od tam pa na čolnih po Ljubljani in Savi dalje. Neugodna za brodars-tvo je bila Sava, predvsem zaradi deročega teka in skoraj neštevilnih in zelo nevarnih skal v strugi. Voznja po tej reki je bila tako nevarna, da bi se v kaki drugi deželi le s težavo našla ladja, ki bi si upala pluti po taki reki. Da pa so vozili vendarle po njej, je pripisovati zgolj neustrahčenosti in predznosti naših čolnarjev. Pred vsako tako nevarno vožnjo so se čolnarji zaupno obračali k svojemu zavetniku sv. Nikolaju, ter mu poklanjali primerna darila. Po vseh nevarnejših krajih ne le ob Savi, temveč tudi ob drugih de-rečih rekah so mu postavljali kapelice z nabiralniki za mile darove. Razen tega so

Rudarska Idrija ima novo pokopališče Nad 200 let stari gaj mrtvih pri sv. Križu — pester muzej, glasen pomnik živahne preteklosti živorebrne doline

Najstarejši podatki o Idriji segajo po M. Bauzerju v l. 1490, po Valvazorju do l. 1497. Takrat je bila samotna dolina še prostran pragozd, tu in tam je polagoma zrasla iz tal drvarska ali ribiška kočica. Po 22. juniju 1508. ko so našli na živorebrne plasti rude, so se v idrijsko dolino zmerom bolj naseljevali rudarji. Ze spčetka je med rudniško gospodo in delavci zavladalo tesno krajevno občestvo, ki je prvotno pripadalo župniji pri Fari, v eno uro oddaljeni Spodnji Idriji.

Leta 1522. so idrijski rudarji dobili lastno službo božjo. Kaplan je maševal v kapelici na grajskem hriku, kasneje v cerkvi sv. Trojice, ki je nastala blizu studenca, kjer so prvič odkrili živo srebro. Okrog te cerkvice so prvotno tudi pokopavali mrtlice. Za oltarjem je bil še dolgo potem vzdignjen nagrobnik dne 13. novembra 1628. umrle cerkvene dobrotnice, ugledne meščanske Felicije Sehidren. Na pokopališču pri sv. Trojici so našli poslednji počitek tudi soproga in dva otroka za slovensko rastlinstvo in idrijsko dolino zaslužnega rudniškega fizika Ivana A. Scopolija, ki je bival v mestu od 1754. do 1769.

Temeljni kamen sedanji farni cerkvi sv. Barbare je bil svečano položen 22. junija 1628. Leta 1736.—1738. torej pred dve sto leti, so prizidali današnji mogočni zvonik, razširili so cerkev in jo obdali s pokopališkim obzidjem. Leta 1700 je dobilo mesto pravico do lastne krstne in poročne matrice s samostojno kaplanijo, l. 1702 pa župnijo.

Prebivalstvo je naglo naraščalo in že leta 1747 je bilo pod zemljo na delu 450 rudarjev. Pokojne so jeli pokopavati tudi okrog farne cerkve sv. Barbare, premožnejše pa proti večji odkupnini v cerkveni grobnici. Zaradi neprimerno naglega prirastka prebivalstva so morala oblastva poiskati božjo njivo izven mestnega jedra. Izbrali so prostor ob kolenu Idrije, kjer je že 1718. stala majhna kapelica sv. Križa. Rudniški zdravnik Scopoli in dekan sta se načrtu pokopališča okrog te kapele odločno uprli. Svet je bil tedaj še prenizek, talna voda Idrije je segala daleč pod breg in prostor tudi zaradi vetrov po dolini ni bil priporočljiv. Predlog, da se pokopališče prestavi dalje pod Brusovce, tik zraven žgalsnice, je rudniška uprava odklonila. Ostalo je pri prvotnem sklepu in v zagrajenem svetu je po načrtu rudniškega upravitelja Bernarda Schaeberja zrasla nova kapela sv. Križa. Ker je idrijski dekan posvetil cerkvice in novega pokopališča odklonil, je goriški stolni kapitelj poslal svojega zastopnika.

Leta 1883 so prostor okrog farne cerkve sv. Barbare preuredili v sedanji obliki. S tamošnjega pokopališča in iz cerkvene grobnice so pobrali kosti ter jih prenesli k sv. Križu. Pri izkopavanju so našli star denar, pozlačene gumbice in zlata okraske, ostanke gale uniform nekdanih rudniških veljakov.

Da bi se izognili zdravstvenim in higienskimi nevarnostim, ko je dno grobov pri sv. Križu ležalo 1,9 m pod gladino bližnje Idrije, so v letih 1890.—1891. že tretjič nasuli na staro podlago meter visoko plast kamnitega ostanka žgane rude iz fabrike. Apnenčvo kamenje je naglo preperevalo in pripomoglo k hitrejši-

gradili na čast sv. Nikolaju tudi župnijske cerkve in podružnice. V ljubljanski škofiji mu je posvečenih dvanajst župnijskih cerkev in nič manj ko pideset podružnic. Značilno pa je, da je teh svetih največ v dekanijah, ki leže ob večjih rekah, tako na primer v leskovski, litijški in vrhnjski, to je v območju rek Krke, Save in Ljubljanice.

mu razkranjanju mrtlic. Leta 1891 je bila stara kapela sv. Križa prenovljena v današnjo lično cerkev, ki jo je 8. septembra istega leta posvetil goriški nadškof dr. Jakob Missia. Na ta svečani praznik se dokes spominja plošča, vzdana v cerkvi.

Poslej je staro idrijsko pokopališče sprejelo vase sto in stotine pokojnih. Patricijska nemška in češka imena rudniške gospode se vrste poleg ogromne večine slovenskih grobov, ki so se jim v zadnjem času pridružili tu in tam italijanski napis. Poslednje pribežališče pri sv. Križu, v senci konstanjev in slovan-skih lip je najvernejši, nemi muzej zgodovinske preteklosti naglega industrijskega vzpona živorebrne doline. Sleherni večer se zažleste lučke na grobovih, po stari častitljivi idrijski navadi lahko vsako noč razbereš, koliko privržencev ima ta ali oni svetnik med godovimi pokojni-mi na tistem kosčku zemlje, ki hrani vsem domačinom in po širnem svetu razkropljenim sinovom rudarske Idrije dragocene spomine na svoje. In ko začari ob Vseh svetih njiva pokojnih pri sv. Križu, na dnu idrijske kotline, v tisočeri-h lučkah, ko se z mogočnega železnega obelisk na skupnim grobom tragičnih žrtve rudniške nesreče pred stoletjem vzpne pod nebo en sam plamen migotajočih rudarskih lučic, obstane človek zamaknjen ob pogledu na tolikšno lepoto in ljubezen, ki veže rudarske družine s pokojni-mi, počivajočimi v prežganih plasteh živorebrnega kamenja...

Po dve sto letih bo zdaj staro pokopališče pri sv. Križu doslužilo. Ze med vojno so pokopavali vojake na Likerčni njivi, ob cesti na Kovačev vrt. Italijanska uprava je zdaj zunaj mesta, pri nekdanjem Likerčnem mlinu, ob cesti na Logatec in pri poti, ki se odcepi na Jelčini vrh, izravnala in v dve etaži zgradila lep prostor za tih gaj mrtvih. Iz zdravstvenih kakor terenskih razlogov je novo pokopališče srečno izbrano. Nekam tuja, za gozdna-to okolico Idrije neprikladna je pa nova, v tipično sredozemskem kraškem stilu zgrajena kapela s šilastim stolpom. Od starega pokopališča je novo skoraj pol ure oddaljeno. Pogrebe, ki so doslej prenašali krste na ramenih, po starodavni navadi po večini brezplačno, bo zamenjal zdaj pogrebni voz. Staro pokopališče pa tudi poslej ne bo zapuščeno. Preveč je še src, ki so tesno povezana z njim. In ko se bo okrog prijazne cerkvice sv. Križa moral umakniti poslednji grob novo nastale-mu parku, bo ob žuboreči Idriji izginil zadnji glasni pomnik rja davno, preprosto, srečno in brezskrbno preteklosti, ki se v molčeto živorebrno dolino ne povrne nikdar več...

ZAREKLO SE JI JE

Gospodinja izroči svojemu stanovalcu dopisnico, ki jo je bil pismošo prejel pri-nese. Neznani človek mu je pisal in ga je imenoval lopova, goljufa, tatu in še mar-sikaj.

»Ali ste dopisnico prebrali?« vpraša stanovalec nezaupno.

»Kaj pa vendar mislite?« vzroji gospa. »Tuje korespondence nikoli ne berem, to-da če bi bila namestu vas, bi tega ne-sramneža tožila.«

Srebrne in modre lisice na Gorenjskem

Marsikateri izletnik, tujec in domačin, ki jo maha peš ali se pelje po trdi, asfal-tirani cesti iz Lesc proti Bledu, se zanima za odcep nove ceste pred mostom čez Savo Dolinko, ki vodi k igrišču za golf. Golf — tako domačini kratko imenujejo novo igrišče na planoti pri Žirovnici. Manj po-zorni pa so izletniki onkraj mostu, kjer se odcepi steza in vodi v bližnji gozdiček na hribu. Na tabli je naslikana lisica. Ma-lokdo ve, kako zanimivo življenje tiči v gozdičku. Tu je največja farma dragoce-nih kožuvinarjev v naši državi. V gozdičku je ograjen prostor, v njem do 100 kletk in nekaj večjih zgradb, kjer goje okoli 400 dragocenih lisic, srebrnih in modrih. Oskrbnik farme je prijazen gospod in rad pove mnogo zanimivega o svojih gojenicah. V oddelkih pri vrodu so v veli-kih žičnih kletkah srebrne lisice, ki so do-ločene za plemo. Ločene so po spolu. Sam-ci so bolj čokati kakor samice, ki sicer niso manjše, so pa bolj vitke. V dlaki so samci videti boljši kakor samice, toda ka-kor pojasnjuje upravitelj farme, so vse te živalce precej enake.

Pravo, prirodoslovno ime te vrste lisic je črna kanadska lisica, ki slovi po poseb-no lepši črni kožuovini. Le po hrbtu ima več ali manj belih dlak. Te pa se vidijo na črni podlagi kakor bi bile srebrne in od tod drugo ime: srebrna lisica. Zaradi dra-gocene kožuovine so jo pričeli gojiti v farmah pred kakimi štiridesetimi leti. Go-jenje lisic se seveda izpopolnjuje od leta do leta.

Potrebna je posebna čistost v kletkah. Da ne nalezejo škodljivih parasitov, so kletke dvignjene nad zemljo. Tla so v nekaterih kletkah lesena, v drugih pa iz žice. Lisice hranijo največ z mesom in sicer z odpadki iz mesnic in s konjskimi

mesom. Da je pa hrana bolj prirodna, pri-mešajo do 30% raznih želišč in sadežev. K zmletemu mesu primešajo zelje, kore-nje, oves, in riževo moko. Kaj dobro tekne lisicam primes borovnic in raznih gozdnih jagod. Prav posebno jim gre v slast jere-bika. Jeseni, ko primanjkuje gozdnih sa-dežev, primešajo mesni lisicji hrani jabol-ka in hruške. Pa tudi ribe, ki jih dobivajo iz hrvatskih ribnikov, so lisicam tečna hrana. Posebno zdaj, ko nastopa mrzlo vreme in močno poganja dlaka, potrebu-jejo lisice mnogo hrane.

Za plemo je izbranih 125 samic in 40 samcev. Dočim v gozdu, v prirodi, navad-no lisjak ostane pri lisici, ko ima še mla-de in večkrat mladičom donaja hrane, pa skušajo v farmah doseči, da en sam samec oplodi po več samic. Breznanje se prične s koncem januarja in je na višku v febru-arju ter ponehava marca. Največ lisic je oplojenih v jutranjih urah, ko se prične daniti.

Srebrne lisice skotijo v ugodnih prime-rih 7 do 8 mladičev, med katerimi je na-vadno več samcev kakor samic, dogodi pa se izjemoma tudi nasprotno. Mnogo bolj plodovita kakor srebrna je modra lisica, katere pravo prirodoslovno ime je rjava polarna lisica. Modre lisice, ki so manjše kakor srebrne sestrice, imajo v mnogih primerih kar po 18 do 50 mladičev.

Ko so mladiči stari 6 tednov, jih ločijo od starih in jih porazdelje v manjše sku-pine. Sredi poletja pa jih odberejo za plemo nekaj od onih, ki jih čaka v začetku zime smrt, da bodo dilette vratove bogatih žensk po raznih delih sveta. Ta izbira se vrši pač tako, da najlepši in najbolj raz-viti eksemplarji, potomci večglavih družin, ostanejo za plemo, dočim se vse ostalo plemo gojiti za kožuovino.

Starost plemenjakov in lisic mater je določena na 10 let. Če pa postanejo prej negodni za potomstvo, morajo pač prej po-slati svoj dragoceni kožušek na trg. Dočim žive plemenjaki in plemenske lisice v kletkah brez ostrešja, ki jih zapade sneg, so kožuvinarji skrbno shranjeni v kletkah in sicer po več skupaj, zavaro-vani so pred dežjem in močno solnčno

svetlobo. Pač pa so kletke na straneh in spodaj odprte mrazu in vetru. Solnce in mokrota škodujeta kožuovini. Kožuvinar-ji so lahko rejni, debelost pa škoduje plemenjakom, posebno samicam. Debeli plemenjaki so leni, debele samice pa se slabo breznajo in imajo tudi manj hrane za mladiče kakor bolj rumene matere. V blejski farmi se nahajajočih 125 plemen-

skih samic mora povreči letno do 500 mladičev. Pri tem je treba upoštevati, da vsako leto ostanejo nekatere samice brez mladih in da imajo navadno mladiče manj zaroda kakor starejše lisice.

Najlepšo dlako imajo lisice proti koncu decembra. Takrat je dlaka popolnoma do-rasla in že zelo mehka. Kasneje postaja dlaka trša in ni izključeno, da imajo ti-sti prav, ki menijo, da se tudi dlaka kas-neje loviljenih li ustrelenih kožuvinarjev v gozdu lomi, posebno na konicah. Prav zato pričnejo ugonabljeti za kožu-ovino določene lisice v mesecu decembru. Polove jih v vreče in jim vbrizgajo kloro-form. To je prav lahka in hitra smrt.

Nato lisice izkožijo. Meso poberejo kmet je za krmljenje prašičev. Kožuhe očistijo na notranji strani od morebitnih ostankov mesa in maščobe, jih napnejo na deske in posuše.

Posušena kožuovina pride na trg in sicer je ostane nekaj doma, največ pa je roma na svetovni trg v Leipzig. Svetovni trg iztrpa letno do en milijon srebrnih lisic, ki jih seveda največ daje Amerika. Če vzamemo povprečno ceno za komad dva tisoč dinarjev, pridemo do ogromnih šte-vilk. Koliko pa se porabi še druge dra-gocene kožuovine? Pri nas na Gorenjskem ima lepo farmo srebrnih lisic tudi notar Stevo Sink pri škofiji Loki. Ker se morajo gojitelji srebrnih lisic ozirati tu-di na modo, odnosno na kaprice nežnega spola, morajo paziti, da so založeni s plem-enjaki, ki so različni v količini svetlih dlac. Zdaj na primer dosežajo boljše ce-no lisice, ki so močno srebrikaste, toda ne ve se, če se to v kratkem ne bo spremenilo in bodo v modi le čisto črne kože srebrnih lisic. Goščoba dlake pa ostane vedno naj-bolj odločilna za višino cene in pri vsaki kožuovini.

V drugem delu blejske farme so »modre